

Kolko peňazí z Európy do poľnohospodárstva?

V Európe práve prebieha diskusia, ako lepšie nastaviť systém prerozdelenia eurofondov určených do poľnohospodárstva a na rozvoj vidieka.

Spoločná poľnohospodárska politika (SPP, česky SZP) tvorí v súčasnosti najväčšiu časť spoločného európskeho rozpočtu (asi 40 %). Rok 2021 (začiatok nasledujúceho programového obdobia) je zatiaľ pomerne ďaleko, ale ak sa má na takom množstve peňazí dohodnúť 27 krajín, tak to potrvá.

Je (takmer) isté, že v nasledujúcom období bude rozpočet na poľnohospodárstvo nižší, okrem odchodu Británie je tu silný tlak na výdavky súvisiace s utečencami, ochranou hraníc, ...

To je vynikajúca príležitosť zásadne zreformovať systém poľnohospodárskych dotácií, ktorých súčasná podoba má korene v druhej polovici minulého storočia. My však žijeme v 21. storočí, a tomu by bolo vhodné prispôbiť dôvody prečo a spôsob, ako rozdeliť tento obrovský obnos peňazí.

Za veľký problém súčasnej SPP je považované, že 20 % najväčších podnikov poberá 80 % poľnohospodárskych dotácií. Tento pomer platí pre všetky krajiny EÚ, v Rumunsku a Bulharsku je to dokonca 10 : 90. Ako aj, že súčasný nástroj SPP nepodporujú dostatočne generačnú výmenu na farmách. Príklad z Írska znie neuvěřiteľne, no majú tam viac farmárov nad 80 rokov ako pod 35. Malé farmy postupne zanikajú a veľké sa stávajú stále väčšími.

Základný rámec SPP na nasledujúce obdobie bol definovaný začiatkom septembra 2016 na konferencii a v následnej deklarácii Cork 2.0: „Lepší život pre vidiecke oblasti“, za účasti širokého spektra najdôležitejších aktérov.

Deklarácia Cork 2.0: „Lepší život pre vidiecke oblasti“:

- ◆ Podporovať prosperitu vidieka
- ◆ Posilniť produkčný reťazec
- ◆ Investovať do životaschopnosti vidieka
- ◆ Chrániť životné prostredie na vidieku
- ◆ Starostlivosť o prírodné zdroje
- ◆ Boj proti klimatickej zmene
- ◆ Zamerať sa na výskum a inovácie
- ◆ Zlepšiť miestnu samosprávu
- ◆ Zjednodušenie SPP
- ◆ Zvýšiť efektivitu SPP

Hlavným cieľom bolo zhodnotiť predchádzajúcu deklaráciu z Corku 1996, ktorá nastavila princípy a priority súčasnej politiky rozvoja vidieka. A prísť s novou víziou smerovania európskeho vidieka na nasledujúcich 20 rokov s dôrazom na priority nadchádzajúcej SPP.

Na túto deklaráciu sa vo svojich verejných vystúpeniach pravidelne odkazuje aj eurokomisár pre poľnohospodárstvo. Osobne som ho počul o tejto deklarácii hovoriť v januári na spoločnom stretnutí európskych mladých farmárov (CEJA) a európskych sietí rozvoja vidieka (ENRN) a v marci na spoločnom stretnutí združenia veľkých farmárov (CO-PA&COGECA), CEJA a lesníkov (CEPF).

Nakoľko je táto problematika veľmi rozsiahla a komplikovaná európska Komisia spustila verejné pripomienkovanie a hľadanie nových nápadov, ako čo najlepšie a najefektívnejšie nastaviť nástroje a pravidlá, ktoré povedú k naplneniu cieľov pomenovaných v deklarácii Cork 2.0.

Vyjadriť svoj názor môžete aj vy na stránke Európskej komisie.

https://ec.europa.eu/agriculture/consultations/cap-modernising/2017_en

Dotazník je tu prístupný vo všetkých európskych jazykoch.

V prieskume, ktorý prebieha do 2. 5. už bolo odoslaných 14 000 pripomienok, no určite ešte neboli vyslovené všetky dobré nápady.

Ak sa rozhodnete zapojiť čakajú vás okrem iných aj nasledovné otázky:

- ◆ Aké sú najväčšie výzvy poľnohospodárstva vo vidieckych oblastiach?

Gazdovský dvor Klačany, príprava ovčieho syra

- ◆ Ktoré z nástrojov SPP najlepšie pomáhajú riešiť tieto výzvy?
- ◆ Aké sú najväčšie problémy spojené so začatím farmárčenia?
- ◆ Aké sú najväčšie prekážky v súčasnej SPP na to, aby plnila svoje ciele?
- ◆ Prečo je dobré mať SPP (a minúť na ňu najväčšiu časť EÚ rozpočtu)?
- ◆ Potrebujú farmári dostávať dotácie na podporu príjmu?
- ◆ Máte konkrétne návrhy, ako znížiť administratívnu záťaž (predovšetkým farmárov)?
- ◆ Máte ďalšie nápady, ako zmodernizovať SPP?

Ako zástupca Slovenska v dvoch celoeurópskych organizáciách CEJA (mladí farmári) a IFOAM EU (ekologickí farmári) vám tu v krátkosti predstavím ich pohľad na reformu SPP.

Rudník – Myjava

➡ **CEJA – Európske združenie mladých farmárov**

Českú republiku tu zastupuje Spoločnosť mladých agrárnikov.

Za najväčšiu výzvu SPP v nasledujúcom programovom období považujú:

- ◆ generičnú výmenu,
- ◆ zdôraznenie dôležitosti rodinného farmárčenia,
- ◆ zjednodušenie SPP.

Návrh rozdelenia SPP po roku 2020 podľa CEJA

- ◆ 20 % na podporu generičnej výmeny,
- ◆ 30 % na environmentálne opatrenia,
- ◆ 50 % na udržateľný ekonomický rozvoj.

Začať hospodáriť je veľmi náročné. Mladý človek spravidla nemá kapitál na kúpu dostatočného množstva poľnohospodárskej pôdy. Všetka pôda už je obsadená a súčasná SPP zameraná skôr na veľké podniky svojimi dotáciami na plochu, zvyšuje už aj tak vysokú cenu.

Podľa analýzy z Univerzity v Lueven máme na Slovensku (v Česku to je len o málo voľnejšie) zákony, ktoré v rámci porovnania krajín EU, najsilnejšie chránia práva nájomníkov. To sa u nás v praxi prejavuje tak, že vlastníci majú obrovský problém dostať sa čo i len k vlastnej pôde.

Z toho potom vypláva aj nasledujúca informácia z tohto istého výskumu: v Česku i na Slovensku je 99 % poľnohospodárskej pôdy v nájme veľkých podnikov. Toto číslo sa mi zdá až neuveriteľné, no aj ak by to bolo o pár percent menej, stále sme suverénne „najlepší“ v celej Únii.

Nástroje na podporu generičnej výmeny:

- ◆ podpora na začatie podnikania,

- ◆ doplnková platba na prvých x hektároch na prvých 5–10 rokov,
- ◆ dotácie na investície (zvýhodnené oproti „starým“ farmárom),
- ◆ pôžičky na rozvoj (tie možno úplne nahradia súčasné nenávratné dotácie),
- ◆ vzdelávanie a výmena skúseností,
- ◆ pomoc so sprostredkovaním prevodu/kúpy farmy,
- ◆ zdieľané farmy – modely spolupráce končiacieho a začínajúceho farmára,
- ◆ prístup k štátnej pôde.

IFOAM EU – Európske združenie ekologických farmárov

Českú republiku tu zastupuje – Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství.

Návrh IFOAMu je v duchu hesla „**Verejné výdavky sa musia vrátiť vo verejných statkoch**“. Verejným statkom je pre nich pridaná hodnota, ktorú poľnohospodárstvo môže spoločnosti dať, okrem toho že nás nasýti. Týchto verejných statkov pomenovali 8 a dajú sa rozdeliť do dvoch kategórií.

Environmentálne aspekty:

- ◆ dobrá kvalita vody a vzduchu – používanie len chémie s malým dopadom na životné prostredie,
- ◆ vysoká biodiverzita na farme – podporuje správne fungovanie agroekosystémových služieb,
- ◆ dlhodobá stabilná kvalita pôdy – podpora úrodnosti pôdy a biologickej aktivity v nej,
- ◆ zmierňovanie dopadov a prispôbovanie sa klimatickej zmene – zníženie emisií a spotreby energie socio-ekonomické aspekty,
- ◆ rôznorodosť poľnohospodárstva – zachovanie pestovania/chovu

rôznych odrôd rastlín a živočíšnych druhov,

- ◆ životné podmienky zvierat – kŕmenie a životné podmienky podobné tým prirodzeným,
- ◆ krajinná tvorba – ochrana, skvalitnenie a verejná prístupnosť kultúrne a biologicky zaujímavých miest,
- ◆ sociálny kapitál – príspevok k zamestnanosti, miestnej ekonomike a vplyv na miestne obyvateľstvo.

Farmár sa sám rozhodne či chce ísť cestou intenzívneho pestovania a chovu zameraného na kvantitu produkcie, alebo sa rozhodne pre extenzívny prístup (menej chémie, zvieratá budú z mať viac priestoru, budú pochádzať z tradičných plemien a bude udržiavať poľné cesty a medze) a dostane za tieto verejné statky zaplatené z verejných peňazí.

Tento návrh na reformu SPP je z môjho pohľadu veľmi zaujímavý, ikeď na prvý pohľad to vyzerá, že pre farmára bude v porovnaní so súčasným komplikovanejší pri vyplňaní žiadosti. No veľká časť z informácií potrebných na vyhodnotenie týchto ôsmich aspektov už o jednotlivých farmách v rôznych registroch existuje. Na druhej strane ak má niekto dostať tisíce eur z daní, nemalo by to byť len za to, že má pôdu na ktorej hospodári.

ASYF – slovenské združenie mladých farmárov

Aj na Slovensku vznikom zaujímavý nápad: Naviazať priamu platbu na hektár, na vzdialenosť tohto hektára od sídla podniku. Malý rodinný farmár tak dostane na všetku svoju pôdu maximálnu výšku. Veľký farmár, ktorý by mal byť schopný zariadiť na úsporách z rozsahu, dostane v priemere na 1 hektár menej. Podpora malých tak má zrazu rovnaké kritérium ako znižovanie emisií CO₂.

**Miloš Homola,
Ekotrend Slovakia**

